

Тема 14: Культура України кінця XVIII - першої половині XIX ст.

Загальна характеристика української культури першої половини XIX ст.:

У першій половині XIX ст. починається процес формування сучасної української нації. Становлення української нації відбувалось у складних умовах занепаду кріпацтва і поширення товарно-грошових відносин, посилення соціальних і національних суперечностей у Російській імперії, виснажливих війн та наростання визвольних рухів тощо.

У **1839 р.** була ліквідована греко-католицька церква на Правобережжі.

Аналогічна ситуація склалася й у Західній Україні, яка входила до складу Австрійської імперії, не маючи власного самоврядування.

У першій половині XIX ст. дістають помітного розвитку українська музика, живопис, архітектура, театр. У 30-40-х рр. в українській літературі з'являється такий напрям, як **романтизм**. Творчість Т. Г. Шевченка відкриває новий етап у розвитку літератури та національної свідомості. В архітектурі поширюється **класицизм**.

НАДДНІПРЯНСЬКА УКРАЇНА

Освіта	<p>1805 р. - відкриття першого в Наддніпрянській Україні Харківського університету з ініціативи вченого-хіміка В.Каразіна</p> <p>1834 р. - відкриття Київського університету ім. князя Володимира (сучасний університет імені Т.Шевченка).</p> <p>Натомість Києво-Могилянську академію закрили.</p>
Наука і техніка	<p>Відомі українські науковці:</p> <p>Історики: М. Костомаров, М. Максимович (перший ректор Київського університету ім. князя Володимира), В. Антонович, П. Куліш.</p> <p>1846 р. - перше видання «Історії Русів».</p> <p>Математики: Т. Осиповський, М. Остроградський.</p> <p>Хіміки: В. Каразін</p>
Література	<p>Відомі українські письменники, поети та мовознавці першої половини XIX ст.: М. Цертелєв («Досвід збирання старовинних малоросійських пісень»), М. Максимович («Малоросійські пісні», «Українські народні пісні»), П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка (байкар, «Малоросійські приказки»), П. Куліш («Чорна рада»), Т. Шевченко, І. Котляревський.</p>

	<u>1840 р.</u> - перше видання <u>«Кобзаря»</u> Т. Г. Шевченка
Театр і музика	<u>Театральні діячі:</u> І. Котляревський – директор Полтавського театру, Г. Квітка-Основ'яненко – директор Харківського театру.
Архітектура і образотворче мистецтво	В архітектурі і живописі з кінця XVIII ст. утверджується <u>класицизм.</u> <u>1809 р.</u> - побудований <u>оперний театр в Одесі</u> (архітектор <u>Тома де Томон</u>) Наприкінці XVIII ст. з'являються архітектурні ансамблі: <u>парк «Олександрія» в Білій Церкві та Софіївський парк в Умані.</u> <u>Художники:</u> В. Тропінін, Т. Шевченко, І.Сошенко, В.Боровиковський

ЗАХІДНА УКРАЇНА

Освіта	<u>1816 р.</u> - заснування <u>І. Могильницьким</u> освітнього товариства у <u>Перемишлі</u> У <u>1784 р.</u> засновано <u>Львівський університет</u> , при якому відкрито <u>Руський інститут</u> з українською мовою навчання, що діяв до 1809 р.
Наука	<u>1848 р.</u> - відкриття <u>кафедри української мови у Львівському університеті.</u> <u>1848 р.</u> - перший з'їзд українських діячів науки та культури - <u>«Собор руських вчених».</u>
Література	<u>1830-ті рр.. – «Руська Трійця» (М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький)</u> <u>1837 р.</u> — видання в Будапешті «Руською трійцею» альманаху «Русалка Дністровая».
Театр і музика	1815 – 1870 рр. - <u>життя композитора М. Вербицького, автора музики українського гімну «Ще не вмерла Україна» (1861-1862 рр.)</u> Перша постановка української п'єси <u>О. Духновича</u> на Закарпатті
Архітектура і образотворче мистецтво	Побудований Старий театр у Львові (нині імені М. Заньковецької) – архітектори: І. Зальцман, Л.Піхль.